

Такриз

ба автореферати диссертатсияи Шамшоди Чамшед дар мавзӯи «Аз таърихи эҷоди «Ёддоштҳо»-и Садриддин Айнӣ (дар асоси матнҳои ҷопии асар)» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D020500 – Филология

Фаъолияти гуногунҷабҳаи сардафтари адабиёти муосири тоҷик кайҳост, ки диққати олимони ватанию хоричиро ҷалб карда, дар атрофи онҳо мулоҳизаҳо ва баҳсу андешаҳои мавриди таваҷҷуҳ ба миён омадааст. Шамшоди Чамшедро низ метавон яке аз муҳаққиқони ҷавони эҷодиёти устод Айнӣ ҳисобида, пажӯҳиши дар ин соҳа бурдаи ӯро саҳифаи нав дар Айнишиносӣ номидан мумкин аст. Ин таҳқиқот барои ҳалли дурусти масъалаҳои матншиносӣ хеле муҳим ва қобили таваҷҷуҳ мебошад.

Пас аз ошноӣ ба автореферат маълум гардид, ки адабиётшиносии муосир ба пажӯҳиши таърихи матнҳои осори бадеӣ ниёзи бештар дорад. Аз фишурдаи қор маълум аст, ки диссертатсия аз ду боб бо фаслҳо ва хулосаву феҳристи адабиёти истифодашуда иборат аст.

Дар қисмати муқаддимавии қор аҳаммияту дараҷаи омӯзиши мавзӯ, мақсаду вазифаҳои таҳқиқ, аҳаммияти назарӣ ва амалии диссертатсия, навгонии илмии рисола ва саҳми шахсии довталаб мушаххасу равшан шарҳ ёфтаанд.

Боби аввал «Тағйиру таҳрири сохторӣ ва мундариҷавии «Ёддоштҳо» унвон дошта, аз чор фасл иборат мебошад. Дар фасли аввали боби аввал - «Таърихи нақди матни осори С. Айнӣ» муҳаққиқ таърихи омӯхта шудани осори устод Айнӣро аз лиҳози матншиносӣ баррасӣ карда, нишон додааст, ки зимни омӯзиши таърихи матни осори устод аз ҷониби муҳаққиқон – С. Табаров, Хуршеда Отахонова, С. Салоҳ, Камол Айнӣ, Абдулхай Маҳмадаминов, Аламхон Кӯчарзода як қатор масъалаҳои илмию амалии матншиносии адабиёти муосири тоҷик ба миён гузошта шудаанд. Муаллиф дар ин фасл ба чунин натиҷа расидааст, ки омӯзиши таърихи матни асарҳои бадеӣ ҳамоно дар адабиётшиносии тоҷик ба таври ҷиддӣ сурат нагирифтааст.

Фасли дуюми боби якум «Такмили сохторӣ ва бандубасти «Ёддоштҳо» унвон гирифтааст. Унвонҷӯ дар ин фасл баён мекунад, ки «Ёддоштҳо» чор ҷилдро дар бар гирифта, пайдарпай, баробари ба анҷом расидан ҳар ҷилд нашр гардидаанд. Бояд таъкид кард, ки як қисми бисёр муҳимми маҳсули андешаҳои устод Айнӣ мактубҳои ӯ мебошад, ки дар ҳалли қисме аз мавзӯҳои норавшан кӯмак мерасонанд. Унвонҷӯ барои тақвияти фикр, яъне оид ба нақшаи таълиф ва аз ҷанд қисм иборат будани «Ёддоштҳо», аз номаҳои устод Айнӣ истифода карда, арзиши қорро афзудааст (автореферат, с.11). Дар ин қисмат такмили сохторӣ ва бандубасти асар аз матнҳои маҷаллавӣ то нашри нахустини китобӣ баррасӣ гардида, моҳияти таҳриротӣ нависанда возеҳу равшан нишон дода шудааст.

Фасли сеюми боби аввал «Таҳриру такмили мундариҷаи асар» номгузорӣ гардидааст. Диссертант дар ин қисмати кор он тағйиротеро, ки зимни таълиф ва нашри “Ёддоштҳо” ба вуқӯ омадааст, ба риштаи таҳқиқ кашида, хулосаҳои зарурӣ баровардааст. Фасли чоруми боби мазкур «Тағйироти порчаҳои шеърӣ» унвон дошта, маҳорати нигорандагии устод Айниро чиҳати истифодаи порчаҳои шеърӣ фаро гирифтааст. Шеърҳои дар асар истифодагардида ба таври ҷиддӣ муқоиса ва таҳлил гардида, сабабҳои тағйироти онҳо бозгӯ шудааст. Ба қисматҳо ҷудо карда, баррасии фикр аз беҳбудии дигари кор дарак медиҳад.

Шамшоди Ҷамшед боби дууми диссертатсияро «Тағйироти шаклии матн ва масъалаҳои ҷопи илмии «Ёддоштҳо» унвон дода, зимни таҳқиқ онро ба чор фасл ҷудо кардааст. Дар фасли аввали ин боб - «Такмили забони асар» таваҷҷуҳи устод Айни дар рафти таҳрири матнҳои ҷопии «Ёддоштҳо» нисбат ба забони асар дар баробари ба тартибдарории қисмҳо, бобҳо, пайдарҳамии устухонбандӣ, инкишофи ходисаву воқеаҳо ва ғайра баррасӣ гардидааст. Аз муҳтавои ин қисмати автореферат маълум мешавад, ки ғалатҳои аз ҷониби масъулини ҷоп рух дода сабаби коствагии фикр дар матн гардидаанд.

Фасли дууми боби дуум «Тағйиру такмили услуби нигориши асар» ном дошта, тарзи нигориши “Ёддоштҳо”, ки ҳангоми нашри китоби тағйиру такмил ёфтааст, таҳлилу хулосабардорӣ гардидааст. Дар ин қисмат аз ҷониби диссертант оид ба се навъи баёни асар – илмӣ-публистистӣ, эпикӣ ва лирикӣ мушаххасан суҳан рафта, бо мисолҳои ҷолиб нишон дода шудааст. Ва муайян гардидааст, ки як қисми тағйирот ғайриихтиёрӣ ва ё аз бемасъулияти хуруфчин ва мутасаддиёни нашриёт сар задааст.

Фасли сеюми диссертатсия «Матни куллиёти «Ёддоштҳо» унвон гирифта, ба таҳқиқи ҷилдҳои 6-ум ва 7-уми Куллиёти 15-ҷилдаи устод Айни бахшида шудааст. Аз баррасии ин бахши кор мушоҳида мешавад, ки диссертант бо як маҳорати баланд матнҳои давраиҳаёти нависандаро бо матни дар Куллиёт нашршуда муқоиса намуда, ба хулосаҳои муътамад омадааст, ки яке аз онҳо зарурати нашри илмии асар мебошад.

Аз мутолиаи автореферати мавриди назар метавон хулоса кард, ки муаллифи диссертатсия аз масъалаҳои марбути пажӯҳиш огоҳии комил дорад ва тавонистааст, як мавзӯи ҷолибро мавриди таҳлилу таҳқиқ қарор дода, ба комёбиҳои назарраси илмӣ муваффақ гардад.

Бо мақсади такмилу тасхеҳи баъзе матолиби кори илмӣ-таҳқиқотӣ чанд нуктаро баён менамоем:

1. Дар фишурдаи рисола баъзан қавсайни нимдаврӣ бо қавсайни квадратӣ омезиш ёфтааст. Муаллиф дар ҷо-ҷойи фишурда номгӯи осор ва шумораҳои онҳоро дар дохили қавсайни нимдаврӣ овардааст, ки мебоист онҳоро дар қавсайни квадратӣ меовард. Аз ҷумла ҳамин ҳолат дар саҳифаи 11-и фишурда ба назар мерасад.

2. Дар поварақ, он ҷо ки муаллиф соли нашри осори истифодашударо оварда, гоҳ қабл аз нишон додани сол аломати тире ва гоҳ вергулро овардааст. Агар вай яке аз ин ду аломатро меовард, беҳтар мешуд. Фикр мекунам, дар ин

маврид аломати тире афзалтар аст. Ин ҳолат дар саҳифаҳои 11 ва 12 ба чашм мерасад.

3. Мисолҳои шеърӣ дар фишурда дар қисмати канораи чап ҷойгузин шудаанд, ки муаллиф мебояст онҳоро дар миёни саҳифаҳо ҷой меод. Ин ҳолат агарчи хато махсуб намешавад, то ҷое мӯҷиби ихлоли зинати кор мегардад. Масалан, ин ҳолат дар саҳифаи 21-и фишурда мушоҳида мешавад.

Аммо, бояд қайд кард, ки ағлоти мазкур ҳамагӣ марбут бар ҷопу ҷихоти техникий кор мебошанд ва ба ҳеч ваҷҳ авомили нуқсу хоҳиши онро ба бор намеоваранд. Бад-ин ҷихат, автореферати диссертатсияи Шамшоди Ҷамшед дар мавзӯи «Аз таърихи эҷоди «Ёддоштҳо»-и Садриддин Айнӣ (дар асоси матнҳои ҷопии асар)» аз нигоҳи назариявӣ, таҳлил, таҷқиқ ва хулосабарории илмӣ қавӣ буда, дар доираи талаботи корҳои илмӣ таълиф гардидааст ва муаллифи он ба дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D020500 – Филология сазовор аст.

Доктори илмҳои филологӣ,
профессори кафедраи забони
тоҷикии Донишгоҳи давлатии
молия ва иқтисоди Тоҷикистон

Саидҷаъфаров О.Ш.

Имзои Саидҷаъфаров О.-ро тасдиқ менамоем.
Сардори шӯбаи кадрҳои ДДМИТ

Раҷабов Б.С.

Нишонӣ: Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, кӯчаи Нахимов, 64/14,
Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон
Email.ru: Ozod_060374@mail.ru

“ 18 ” 03 соли 2021